

Oglasi, pripisana itd. daju se i računaju se na temelju običnog cjenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglaš. itd. šalju se naputnicom ili polaznikom pošt. štationice u Reču na administraciju lista u Puli.

Kod naručbe valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne plaća, neka to javi odpravničtvu u otvorenom pismu, za koje se ne plaća poštarina, ako se izvana napise "Reklamacija".

Čekovnog računa br. 547249. Telefon listara broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

"Slogom rastu male stvari, a slogom sve pokvari". Narodna poslovice.

Odgovorni urednik i izdavačelj Jerko J. Mahulja. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni urednik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Chiocchia 12)

Iskazi svakog četvrtka s pedeset.

Netiskani dopisi se ne vraćaju epodpisani ne tiskaju, i nefrankirani ne primaju. Predplata za poštarijom stoji 10 K u obće, na godinu 5 K za svakak, a za godinu III K 50, odu. K. 2-50 na pol godine.

Izvan carevine više poštarina. Maca i uticaja se u Puli.

Pojedini broj stoji 10 h. zračali 20 h. koji u Puli, toli izvan iste.

Uredništvo i uprava nalazi se u "Iskazi J. Krmpotić i drug." (Via Simano), kama neka se nalovljuju sva pisma i preplate.

Istarski sabor.

U Kopru, 1. oktobra 1904.

III. sjednica.

(Svjetak.)

Isti pročita u talijanskom prevodu i interpelaciju zast. dra. Dinka Trinajstića i dr., koja glasi izvorno:

Interpelacija.

dra. Dinka Trinajstića i drugova na visoku c. k. vladu.

Na temelju zakona od 5. decembra 1896 br. 222 l. d. z. ima svaki austrijski državljani, koji, iz kako je postao samostalnim (punoletnim), boravi neprekidno za deset godina u kojoj (ne svojoj domovnoj) obćini, pravo da bude primljen u zavijačnu svezu one obćine, u kojoj boravi (§ 1), i ta obćina mu nesmije uzkrati primitak, osim samu u slučaju da dotičnik stoji u trajnoj simoraskoj obskerbi (§ 2).

I domovna obćina ima pravo (§ 3) tražiti za svoje pripadnike primitak u zavijačnu svezu obćine boravišta.

Ako obćina boravišta rješ. pitanje nepovoljno ili ako ga u 6 mjeseca ne rješ. može se dotičnik ili domovna obćina za njega uteci na c. k. političku oblast I. molbe, koja ima onda to pitanje sama rješiti, dotično o njemu presuditi, (tako § 6). Proti presudam političke oblasti I. molbe slobodan je strankam (dotičniku — domovnoj obćini — obćini boravišta) utok na sve više molbe i na c. k. upravno sudšte.

Ovakav postupak su shvalile i usvojile c. k. političke oblasti u drugim zemljama ove državne pole, što proizlazi iz rješ. c. k. upravnog sudšta, koje se već tri godine neprestano bavi rješavanjem utoka u pitanju primanja u zavijačnu svezu.

Samo c. k. političke oblasti I. molbe u Puli, u Poreču, u Trstu a (možda i druguda u Istri) nisu shvatili ili nisu htjeli da shvate pravi smisao § 6. spomenulog zakona, jer ili nerješavaju utoka što im se ih podnaša (Pula) ili ih rješavaju protivno smislu spomenulog §, te oko bude isto ovako napried, neće nikad nijedan utok iz Istre u pitanju zavijačnosti prispjeli do konačnog rješ.anja.

Što utvrđeno, potvrditi će se sada činjenicama.

Molbe koje je obćinsko glavarstvo u Pazinu podneslo u prvoj polovici godine 1901 obćinskom glavarstvu u Puli za primitak njezinih pripadnika nastanjenih u Puli u zavijačnu svezu one obćine, u koliko nisu ostale neršene, bile su sve odbite s temeljitih razloga (jer je dotičnik ili član njegove obitelji bio u bolnici, jer je 1-2 puta dobio po forintu podpore, jer ga nema upisanog u popisu pučanstva, ili ako je udova nije još 10 godina da joj je muž umro, — okolnosti sve, koje ne predikaju pravo na primitak u zavijačnu svezu, kako je c. k. upravno sudšte opetovano izreklo u rješ.anjima dotičnih utoka).

Proti ovakvim rješ.anjima i nerš. enjima, podneslo je obćinsko glavarstvo u Pazinu na 29. decembra 1901. pod brojem 4258 skupni tabelarno-pregledni utok na c. k. kot. poglavarstvo u Puli, prilazući mu sve odnose spise molbu, da ono rješ. dotične molbe u smislu spomenulog § 6. Pošto nije dobilo rješ.anja požurilo ga je nakon godinu dana (30/12. 1902. br. 4509) putem c. k. kot. poglavarstva u Pazinu, priloživ opet tabelarni pregled svih molba sa razlozima odbitka i utoka. Pošto nije ni to koristilo, nakon 9 1/2 mjeseca (15/10 1903. broj 3345) pritožilo se je obćinsko glavarstvo u Pazinu proti nerš. enjima ravno na c. k. namjinstičtvu u Trstu, priloživ opet pregled molba sa raz. lozima. Na 29/10. 1903. dobilo je isto obć. glavarstvo putem c. k. poglavarstva u Pazinu spis c. k. poglavarstva u Puli

od 12/10. 1903. broj 18/1902. kojim mu je javilo da nije moglo uzeti još utoka u presud, jer je odbite molbe onako rješilo obćinsko glavarstvo u Puli dočim je imalo i ima obćinsko zastupstvo u njima odlučilo, i zato ih je istomu vratilo da tu formalnu pogriješku sanira. U tomu se c. k. kot. poglavarstvo u Puli nije držalo § 6. spom. zak. polak kojega je imalo samo o molbama presuditi, — i tako se primiče koncu i treća godina a da rješ. enja neima. Nu nije to jedini utok kojega c. k. kot. poglavarstvo u Puli nije još ni sada nakon više godina rješilo, nego u obće nije rješilo još nijednoga. Uzalud očekuje obć. glavarstvo u Pazinu rješ. enja utoka od 14/11. 1902. broj 2243. proti obćini Kanfanar u pitanju primatika u zavijačnu svezu Antuna Gržinića pok. Grge, — od 14/11. 1902. broj 3994. proti obćini Sanvienti u istom pitanju glede Glavac Josipa pok. Ivana. — 14/11. 1902. broj 3995. proti obćini Sanvienti u istom pitanju glede Antuna Smokovića od Ivana, — od 14/11. 1902. broj 3996. proti obćini Sanvienti u istom pitanju glede Josipa Mišona pok. Tome, — od 6/2. 1903. broj 373. proti obćini Pula u istom pitanju glede Ivana Chenuaux dotično: sina mu Karla i drugih.

Niti c. k. kot. poglavarstvo u Poreču ne drži u rješ.avanju utoka u pitanju zavijačnosti spomenulog § 6. Evo dokaza:

Od 6 molba što ih je obćinsko glavarstvo u Pazinu podneslo obćinskom glavarstvu u Motovunu za primitak svojih pripadnika u zavijačnu svezu one obćine nije bila nikad ni jedna rješ.ana. Zato je prvorečeno obć. glavarstvo bilo uslijeno obratiti se za rješ.aba na c. k. poglavarstvo u Poreču. Ono je podneske dostavilo obć. glavarstvu u Motovunu pozivom, da se o njima izjavi. — Na to je primilo od istoga na sve utoke posve sličan odgovor koji glasi:

Ritorni all' I. R. Capitanato distrettuale Farenzo col cenno che l' entro nominato è qui totalmente sconosciuto, ma che del resto a tenore dell' allegato certificato sarebbe pertinente al comune di Pisino.

C. k. kot. poglavarstvo Poreču da mu ne treba time glavu muliti (izražavati i zatim presuditi) poslalo je na 26./6. 1902. pod brojem 7131, 7132, 7133, 7134 i 7135, iste podneske sa navedenom izv. vom obć. glavarstva u Motovunu, c. k. kot. poglavarstvu u Pazinu sa ovom rieš. abom:

Der k. k. Bezirkshauptmannschaft Mitterburg zur Verständigung der Gemeinde Pisino. Lasciac

i tim su se podneski nevaženi vratili obćinskom glavarstvu u Pazinu. Ne treba iztaknuti koli pogriješ. an je ovakav postupak!

C. k. kotarsko poglavarstvo u Poreču bilo bi moralno, kad je dobilo fuzorne izjave od obćinskoga glavarstva u Motovunu, osvjedočiti se da li je istina, što ono tvrdi glede onog "sconosciuto", naime pozvati k sebi stranke, te ih izpitati, i na podlogu takovog izražavanja, podneske rješiti. Tako bi bilo postupalo u dudu spomenulog § 6, ali ono je odabrao kraći način, da se rješ. brigs i posla. Isto c. k. kotarsko poglavarstvo u Poreču nije nadalje nikad rješilo 23. podneska što mu ih je obćinsko glavarstvo u Pazinu podneslo još na 30. aprila 1902. (dakle pred 2 godine i 5 mjeseca) radi toliko nerš. enih molba za primitak pazinskih pripadnika u zavijačnu svezu obćine Višnjana. Rješilo je pak dva datoga takova podneska na isti način, kako i one proti obćini Motovun. Dostavilo je naime utoke obćini Višnjana za izjavu. Obćina

Višnjanska ih je vratila sa onim obćinim "sconosciuto", a c. k. kot. poglavarstvo, bez da bi dalje izražavalo, vratilo ih je obćini Pazin, "na znanje".

Ni sa primanjem istarskih pripadnika nastanjenih u Trstu u zavijačnu svezu tršćanske obćine, nije ništa bolje. Onaj gradski magistrat vraća molbe i traži da im se priklopi dokaznice iz kojih će se moći osvjedočiti da pravo na primanje obostoji. Polagokružnice istarskog zemaljskog odbora ima se molbama za primanje u zavijačnu svezu grada Trsta prilagati krsniti list, svjedochu pripadnosti i potvrdu c. k. Ravnateljstva policije u Trstu, da onaj, za koga se mol. boravi u Trstu 10 godina neprekidno. Zatraži se od istog ravnateljstva takove potvrde ali prodju 2 i 3 godine prije nego ih se dobije, i ako se pitanje nebi bar 2-3 puta požurilo, nebi ih se u obće ni dobilo. Ako i kada se te dokaznice dobije priklopi ih se molbam i ove vrati magistratu, ali se ipak ništa ne postigne. Uzalud se čeka da će isti molbe uzaviti ili u obće rješiti ih. Barem obćina Pazinska, koja ih je podnesla kakvih 16 sa zahtjevanimi izpravami, nije još na nijednu dobila odgovora. Proti tomu nerješ.avanju pritužila se je na c. k. Namjinstičtvu na 20. maja tek. god., ali niti odanle nije dobila dosle nikakva odgovora. Od kakrog gospodarstvenog zamataja jesu nove zavijačne ustanove za obćine znano je svakomu, koji se javnim poslovima bavi. A obće poznati su i teški teleti, pod kojima stenju naše obćine, poglavito ladanjske, te koji njim priete razulom, dočim bi se istim pribavilo na lakhi način mnogu olakšicu redovitim prodavanjem navedene naredbe o zavijačnosti, koja, kako proizlazi iz gornje ilustracije, je ostala u Istri mrtvim slovom. Da se toj neurednosti stane na kraj, pitaju podpisani c. k. vladu:

Je li ista voljna poduzeti shodne korake, da jedinom stupi i u Istri u kriepost zakon od 6. decembra 1896. br. 222 d. z. l. te da bude od njezinih organa provadjan sa susretljivošću i nužnom pospiješnošću.

Kopar, dne 28. septembra 1904. dr. D. Trinajstić, Spinčić, dr. Stanger, Kampare, dr. M. Trinajstić, dr. M. Laginja, Mandić, Andrijičić.

Zast. Trinajstić: Molim rieč. Predsjednik: Neima razprave o interpelacijah.

Zast. Trinajstić: Imadem upit na vas, pak nastavi: Polak našeg pravilnika u § 20. propisano je, da se upiti stavljeni na visoku vladu i podpisani od dostatnog broja zastupnika, imadu pročitati u javnoj sjednici. Čuli smo sad dvie interpelacije, podnešene od saborske manjine. Te su dvie interpelacije bile podnešene u hrvatskom jeziku a bile su pročitate jedino u talijanskom. Pošto ih je jur g. predsjednik predao vladinom povjereniku, vidim očit. u nakano, da ne kani dati ih pročitati i u hrvatskom jeziku.

Pitam dakle g. predsjednika, kako se taj postupak slaže s postojećim saborskim pravilnikom? (Zast. Laginja: I kako se je s austrijskom vladom pogodilo o naše kože. Predsj. odvrća predgovorniku, da mu ne može odgovoriti pošto ga nije razumio.)

Zast. Trinajstić stavi predlog, da se povede razprava o odgovoru predsjednika.

Predlog podupre manjina i glasuje samu za nj.

Zast. Tomašić interpelira vladu zbog nezakonite zabrane plicarenja u nekojih kotarih pokrajine. Izbor u pravne odbore za porez. Zastupnici kurije izvanjskih obćina izabraše u prizivnu komisiju za porez na

osobnu dohodarinu u dobi do 1908. Dr. Ivana Poščića, odvjetnika u Voloskom.

Zastupnici kurije gradova i trgov. Komore izabraše dr. Derina i dr. Franca u istu kuriju.

Zastupnici kurije veleposjeda izabraše u istu komisiju kao stalnog člana Ern. Nacinoviča.

Zast. kurije gradova i trg. komore izabraše zamjenike: Bartul Sardotisch. Zast. kurije veleposjeda: Leandro Camus.

Čitav sabor: Ang. Danelon i dr. Josip Petris.

Čitav sabor izabra stalnim članom za dobu do 1905. Baštusa A. Premuda.

U komisiju pokrajinsku za porez na obrt bijahu izabrani od čitavog sabora do konca g. 1907. stalnimi članovi J. Quarantotto, dr. I. Suran i Krslo Cosovel: zamjenici: P. Albanese i dr. Depangher! kao zamjenik do konca g. 1905. Fr. de Almerigotti.

Kod svih ovih izbora osim u kuriji izvan obćina, podali su članovi manjine bijele lističe.

Školski poslovi.

U ime školskog odbora izvješćuje dr. Constantini

- 1. o molbi Iv. Tribusson, da njoj se prizna pravo na četvrti petgodišnji doplatak. Većina zaključ. da se poveća mirovina za 6 osmina četvrtog doplatka.
2. o molbi Kat. Zandegiacoma, da joj se povisi milostinju. Odbija se molba.
3. o molbi Josipa Giachin za povišenje mirovine. Većina odluč. porisak od 125 K godišnjim.
4. o molbi Laure Gandusio za nastavak milostinje. Većina zaključ. da njoj se daje za 3 godine po 100 K.
5. o molbi Iv. ud. Zelt za podporu. Većina joj daje za g. 1904., 1905. i 1906. K 275 godišnjim.
6. o molbi Fr. Zez-a za podporu. Vraća se da podkripi molba dokazima.

Obračun mirov. zaklade zem. činovnika.

Izvješćuje zast. B. Belli.

U glavnoj razpravi reče zast. Mandić: Visoki sabore! Ja ću obćenito i kratko označiti (Na galeriji udarjen stolicama; pojedinci odlaze bučno) naše stanoviste i naše nazore glede predmeta, koji se naziva u razpravi, naime glede obračuna mirov. zaklade zemaljskih činovnika za g. 1903.

Proti samom računu neimamo ništa, jer je isti točno sastavljen, ali imamo proti načinu trošenja zemaljskog novca. (Na galeriji buka) Za dotaz svoje tvrdnje navesti ću samo samo tri najeklatantnija i najočitiija slučaja.

U tom obračunu nalaze se u rubrici I. tri točke, u kojima su naznačeni troškovi mirovine za tri bivša zemaljska činovnika, a to jesu bivši profesor u Pazinu Cibora, bivši ravnatelj zemaljskog pokrajinskog zavoda Hugues i bivši činovnik zemaljskog odbora Migliorini.

Profesor Cibora služio je na zem. realnoj gimnaziji u Pazinu mislim najviše 4 godine. Bio je on pavan na taj zavod s drugog srednjškolskog zavoda i kasnije dobio je nakon 4 godišnje službe krasnu mirovinu od 2332 K.

Čovjek čvrst i razmjerno mlad morao je u mirovinu jer je izgubio sluh. Njega je zadesila nesreća i pravedno je, da bude obskrbljen, ali nije pravedno, da ga na gradnju naša simoraska "pokrajina, koja je uživala plod njegova djelovanja samo 4 godine. Knježem otvoreno, da je zemaljski odbor vrlo lakoimno postupao, kad je toga profesora imenovao na zem. zavodu a da se nije prije obavijestio, da li je taj

čovjek zdrav i sposoban i da li će moći izvršiti svoje zvanje.

Drugi je slučaj s bivšim ravnateljem pokusnog zavoda. On je služio dulje vremena u pokrajini, ali pošto se nije slagao sa zemaljskim odborom dotično za njegovom većinom, morao je napustiti službu te se je odselio u susjednu pokrajinu Goricku. I njemu se je doznačilo mirovinu mlad i čvrsto, od K 1500. Uz to uživa on danas lepu plaću od pokrajine goricke.

Treći je napokon slučaj s nižim zem. činovnikom, Migliorini-em, koji je istupio iz pokrajinske službe i za koga velite sami u izvještaju, da nije imao pravo na mirovinu, a ipak mu je u ovom obračunu doznačena mirovina od K 900.

Sve to dosta jasno dokazuje kako se lahkoumno i bezsmisleno troši zemaljski novac naše siromašne pokrajine.

Iz mirovinske zaklade uživaju mirovinu, kako vidimo iz preležećeg izvještaja 10 činovnika, 8 udova i nekoliko siročadi bivših činovnika.

Između tih 10 činovnika, koji beru godišnjih 17.430 K, te od onih 8 udova koje dobivaju 5380 K, nalazi se i svotica od 944 K, koje uživa siročad bivšeg zemaljskog činovnika Šima Matosovića (Občinstvo se vraća na galeriju br. 62). Dakle samo ta svotica daje se našem čovjeku, odnosno njegovim sirotam.

Pitam vas sada, možemo li mi odobriti obračun od preko 29.900 K posve na ono činovništvo, (Galerija br. 62, predsjednik zvoni i opominje) komu je bila glavna zadaća, da radi po programu talijanskog političkog društva na korist jednog djela pučanstva, a na posvemašnji zatvor hrvatskog i slovenskog naroda u ovoj pokrajini.

Takovim činovnikom, odnosno njihovim udovom ne možemo ni votirati ni novčića i zato izjavljujem u ime drugova i u ime svoje, da čemo glasovati protiv odobrenju obračuna zaklade pokrajinskih činovnika za g. 1903. (Na galeriji pljesak i posprdani smjeh).

Moľbe občina.

1. Občina Dubasnica na otoku Krku moli za podporu da uzmogne pokriti troškove za uisćenje malarije g. 1903.

Financijski odbor predlaže, da se dade občini Rovereto (Dobasnizza) traženu podporu od 714 K.

Kod razprave o predmetu reče zast. dr. Laginja:

Visoki saboro: Pitao sam sam rieči samo zato, da pred visokom kućom i pred c. kr. vladom najsvetčanije prosvjedujem protiv tomu, da se občina Dubasnica naziva posve novim i ničim opravdanim imenom Rovereto.

2. Občina Kopar moli za podporu iz vatrogasne zaklade za dvojicu svojih vatrogasaca koji bijahu unesrećeni vraćajući se sa nekog požara iz Izule.

Na predlog fin. odbora doznačuje se iz rečene zaklade občini Kopar za ovu dvojicu podporu od 400 K.

Prešni predlog:

Zast. Kompare sa drugovi stajao je sliedeći prešni predlog za sniženje cijene soli: Visoki sabor nek izvoli zaključiti: Obzirom, da se ove godine učinilo velika množina soli, obzirom, da je c. k. erar platio solinarom sol po K 1-60 i 1-20 za 100 kg. (quintale).

Obzirom na siromaštvo pokrajine, osobito nižih slojeva, poziva se c. k. v. da snizi magazinalnu cijenu soli na K 8 po 100 kg.

Taj predlog nek se razpravlja kratkimi § 37 s. p.

U Kopru, 10. oktobra 1904.

Jos. Kompare i dr.

Sabor prihvati prešnost i sam predlog. Tim bijaše iscrpljen dnevni red. Predsjednik zaključuje sjednicu oko podne i ureće buduću za sriedu u 10 sati u jutro.

IV. saborska sjednica.

U Kopru, 5. Oktobra 1904.

Prisutni zemaljski kapetan: dr. L. Rizzi. Vladin zastupnik: A. Fabiani c. kr. savjetnik i 26 zastupnika.

Predsjednik otvori sjednicu u 10 sati prije podne.

Tajnik Zarotti čita zapisnik zadnje sjednice, koji se odobri beg prigovora.

Priobćenja: Zast. Bartoli, Trinajstić, M. i Laginja izričavaju svoju odsutnost.

Čitaju se razni podnosi, te budu odpućeni na odnosne odbore.

2. Predlog Andrijića i. dr. glede odstite občinam za troškove što ih imaju

pri obavljanju poslova povjerenog delokruga.

3. Bennatijev prosvjed glede ustrojenja talijanskog sveučilišta u Inomostu i predlog, da bude sveučilište namješteno u Trstu.

Interpelacije.

Zastupnika Andrijića i. dr. na vladu proti postupanju glede imenovanja pučkih učitelja u kotaru Lošinjskom.

Svojim upitom, pročitanim u sjednici istarskoga sabora od 13. novembra 1903, zatražismo od c. kr. vlade, da nam opravda dvojak postupak kojim se služi c. kr. kot. školsko vijeće u Lošinju kod popunjivanja učiteljskih mjesta. Povod onom upitu dalo nam je isto c. kr. školsko vijeće tim, što je za podučiteljicu pri pučkoj ženskoj učionici u Cresu, gdje se natječajnim oglasom tražilo od moliteljica poznavanje hrvatskog jezika, predložilo na prvom mjestu moliteljicu, koja hrvatski nezna. Bila su istodobno otvorena dva mjesta podučiteljice u Cresu. Natjecale su se dve učiteljice: Antica Martinolić, koja hrvatski ne poznaje, i Filka Marčić, koja je usposobljena i za hrvatske i za talijanske škole.

Martinolićeva bña je imenovana, a Marčićeva povrćena molba, jer da je jedina natjecateljica. Stoji naprotiv istina, da su se obje moliteljice natjecale na oba izpražnjena mjesta. Ako as dakle Martinolićevoj nije povratilo molbu što bi bila jedina natjecateljica, već je usuprot bila imenovana na jedno od onih mjesta, premda ne usposobljena po slovu natječajnog oglasa: po kojem je zakonu mogla biti povrćena molba Marčićevoj, više nego li usposobljenoj za ono mjesto, izgovorom, da je ona jedina natjecateljica? — po zakonu dvojake mjere c. kr. školskih oblasti Primorja. Jednu se bo mjeru rabi u Primorju za Hrvate a drugu za Talijane. To biva jasno također iz navedenog slučaja. A učinilo se to također u svrhu, da ne bude u Cresu nitj jedne učiteljske sile, košto je nema, koja bi poznávala hrvatski jezik. Pred hrvatskom bo školom u Cresu drže naše c. kr. školske oblasti u Primorju. Neće one ljudi, neće značaj. One hoće janjčara, koje im stvaraju talijanske škole po hrvatskim mjestim u Istri.

Tri su pune godine, da je 133 glavara obitelji grada Cresa pitalo hrvatsku školu. Lanjske smo godine u istoj saborskoj sjednici zapitali c. kr. vladu, hoće li ona stvar tako urediti, a da se već početkom školske godine 1904/1905 bude mogla u gradu Cresu otvoriti pučka mužka i ženska učiona sa hrvatskim naukovnim jezikom; a ako neće, da nam kaže, čime ona opravdava narodno ubojstvo što ga tako počinja hrvatskim građanima Cresa. U onoj istoj saborskoj sjednici pročulan je bio također sličoi upit na vladu glede otvora hrvatske pučke škole u Lošinju. Ali c. kr. vlada u Primorju, podavši se u službu talijanske ideje, uživa na zatiranju i na propadanju hrvatske i slovenske narodnosti u Istri. Prema tomu nit je na naše upite odgovorila nit je sto u stvari poduzela.

Obraćamo se s toga na Vasu, Preuzvišenost ovim upitom:

a) Leži li V. P. na srcu, da hrvatsko i slovensko pučanstvo Istre ne izgubi posvema i na uvijek vjeru u pravednost c. kr. vlade u Primorju? ako da b) Hoće li V. P. poprimiti shodne mjere, a da se u Istri odsada unapred ne bude Hrvatima i Slovincem kratili potrebitih škola u njihovom jeziku? imenito c) Hoće li V. P. smjesta naložiti c. kr. školskim oblastim Primorja, da imaju odmah otvoriti pučke mužke i ženske učione u Cresu i u Lošinju sa hrvatskim naukovnim jezikom? d) Hoće li napokon V. P. narediti c. kr. školskim oblastim Primorja, da imaju kod popunjivanja učiteljskih mjesta rabiti samio jednu mjeru, toli prama učiteljim hrvatske i slovenske narod-

nosti koli prama onim talijanske narodnosti, polazeći pri tomu jedino sa zakonskog stanovista, koje mora da bude jedno za sve? Kopar, 1. oktobra 1903.

(Sljede podpis.)

Zast. Andrijića i. dr. na vladu o postupu za odmjerenje pristojbina pogledom zaklade pok. Mata Stanislava Mihalića iz Baske.

Stvar je ovako tekla:

1. Dne 23. veljače 1902 preminuo je u Puli Mihalić Mate Stanislav iz Baske.

2. G. kr. namještničtvo za Primorje spisom 8. studenoga 1902 br. 29.164 pribičavalo je biskupskom ordinarijatu u Krku oporuku pok. Mihalića, kojim je ovaj ustanovljivao pri podružnoj crkvi sv. Antona opata u Baske (ovisnoj od uprave one župne crkve) misnu zakladu sa glavnicom od 2000 kruna.

3. Biskupski ordinarijat u Krku pozvao je dne 13. studenoga 1902 br. 2050 župni ured u Baske, da poduzme shodna za uređenje upitne misne zaklade.

4. Izmed ostaloga spadala je ovamo također izplata ostavinske pristojbine na zakladnu glavnicu od 2000 kruna. C. kr. ured za odmjere pristojba u Trstu izdao je preko c. kr. glavnog poreznog ureda u Puli zajednički platežni nalog za sve zanimike na ruke glavnog bastinika. Taj skupni platežni nalog, kojim se je na rečenu zakladnu glavnicu udarila mnogo manja pristojbina, nego li ju propisuje stavak cieni 106 zakona o pristojbinam, nosi nadnevak Pula 5. veljače 1903 B 1437/1902.

5. Pošto se u smislu upute za upravu crkvenih dobara mora svaki izdatak u crkvenom računu obrazložiti posebnim dokazanim, to je župni ured u Baske dne 9. veljače 1903 br. 31 uređovno zamolio od c. kr. ureda za odmjere pristojba posebni platežni nalog na izplatu pristojbine povise Mihalićeve zakladne glavnice od 2000 kruna, upozoriv ga (hoće se tako za vremea ukloniti poznijim zantvelanjim poreznih oblasti), da bi ta pristojbina imala glasiti na cieleh 200 kruna, ništa manje.

6. Ta molba župnog ureda u Baske uzrujala je valda silno živce gospode badavadžija na c. kr. uredu za odmjere pristojba u Trstu. Telefonirahu po financijsnu strazu, da hitro skoči izvesti „fermo“, pošto da je župni ured u Baske kriomice poslao onu molbu, bacio je na poštu službeno, bez propisane listovne biljegovke. I nadje se tu ončas financijsni stražar J. Trifčić, sastavi pri c. kr. uredu za odmjere pristojba u Trstu dne 11. veljače 1903 opis čina, uhvati corpus delicti: „convert liegt bei“ i ustanovi, da je župni ured u Baske ostelio time državnu blagajnu za 10 slovom deset filira. I stalo se tada uređovati:

a) C. kr. ured za odmjere pristojba dostavio je dne 11. srpnja 1903 broj 12.904/03 napomenuti opis čina c. kr. gospodarstvenom uredu za biljege;

b) c. kr. gospodarstveni ured za biljege proslijedio ga je dne 13. srpnja 1903 br. A. R. P. 881 na c. kr. financijsno ravnateljstvo;

c) c. kr. financijsno ravnateljstvo dostavilo ga dne 15. srpnja 1903 br. 24.752 na zamjenika c. kr. financijsnog nadzornika u Puli;

d) c. kr. financijsno nadzorništvo u Puli poslalo ga je dne 26. srpnja 1903 broj 9765 na komisarijat c. kr. financijsne straže u Krku;

e) komesar c. kr. financijsne straže u Krku primio je onaj opis čina na 1. kolovoza 1903 br. 958 te pod konac istog mjeseca došao osobno u Basku, da u predmetu sasluša onog župnika;

f) župnik si je pridržao pravo, da podnese pismeno svoje opravdanje te ga na 28. kolovoza 1903 poslao komesaru c. kr. financijsne straže u Krku;

g) komesar c. kr. financijsne straže u Krku imao je to župnikovo opravdanje proslijediti neposrednoj si starijoj vlasti, a ova c. kr. financijsnom ravnateljstvu, koje je pak, saslušav prije u stvari mnenje

c. kr. ravnateljstva za poštu i brojav, imalo da u plenumu rieši to važno pitanje, po-kome je župni ured u Baske holio oštetiti državnu blagajnu za 10 slovom deset filira. Riešitelj još nema. Nije ni sile: Vratimo se glavnom predmetu.

7. Na molbu župnog ureda u Baske od 9. veljače 1903 broj 31 nije bilo nikakvog stvarnog odgovora. Međutim je c. kr. porezni ured u Krku dne 26. kolovoza 1903 broj 1467/1902 pozvao upravu župne crkve u Baske, da u roku od 5 dana plati na račun c. kr. poreznog ureda u Puli pristojbu na legat Mihalićev u iznosu ob K 158-50 i 5% kamate od 5. veljače 1903 unapred u iznosu od K 4-51;

8. Uprava župne crkve u Baske uplatila je na to dne 28. kolovoza 1903 kod c. kr. poštanske štedione u Baske zatraženu pristojbu od K 158-50 na čekovni račun c. kr. poreznog ureda u Krku, koji ju je dne 3. rujna 1903 uknjižio pod čl. c. c. 19; dočim je župni ured u Baske uložio dne 28. kolovoza 1903 broj 164 utok na c. kr. ured za odmjere pristojba proti tražbini odnosno zateznih kamata od 4-51 i pozvao ponovno onaj ured, da točno i obrazloženo posebnim platežnim nalogom ustanovi pristojbu, što ju ima ona crkva platiti na legat Mihalićev, jer da je odmjerenje pristojbe na iznos od K 158-50 učinjeno na štetu državnog erara a da nekorektnost, makar učinjenim slučajno na uhar stranke, treba stati na put, da se slična šta ne bi u većoj ili manjoj mjeri događalo i na štetu stranaka.

9. Dne 10. veljače 1904 bio je upravi župne crkve u Baske uručen platežni nalog c. kr. ureda za odmjere pristojba od 10. prosinca 1903 br. 898, kojim se je naposeb za istu odmjerivala pristojbina na legat Mihalićev u iznosu od K 200 uplativih kod c. kr. poreznog ureda u Puli. Istoga dneva uplatila je crkvena uprava kod c. kr. poštanske štedione u Baske K 41-50 na čekovni račun c. kr. poreznog ureda u Puli upozorujući ga, da je još na 28. kolovoza 1903 bio za nj u taj naslov uplaćen kod c. kr. poreznog ureda u Krku iznos od K 158-50, što zajedno sa domaćenimi K 41-50 čini upravu odmjerenju pristojbi od K 200. C. kr. porezni ured u Puli uknjižio je dostavljeni mu iznos od K 41-50 dne 13. veljače 1904 pod F 109 ex 1904. Tim je uprava župne crkve u Baske držala, da je udovoljila svojoj dužnosti odnosno izplate ostavinske pristojbine na legat Mihalićev te se nadala, da joj glede toga neće nitko više zantvelati. Nadala se, ali badava.

10. Uslijed naredbe c. kr. ureda za odmjere pristojba od 9. ožujka 1904 br. 19.300/03 javlja c. kr. porezni ured u Krku dne 10. svibnja 1904 br. 680 župniku u Baske, da je gotinavedeni odmjerujući ured riešio njegove utoke od 9. veljače 1903 br. 31 i 28. kolovoza 1903 broj 164 naredbom 10. siečnja 1904 broj 18.698/03 (koja, mimogred rečeno, nije bila župniku nitj priobćena) te ga poziva nek se kretom pošte izjavi, da li je pripravan ili ne odustati da mu se dade jedno posebno riešenje na ona njegova dva utoka.

11. Župni ured u Baske izjavio je dne 13. svibnja 1904 broj 75 c. kr. poreznom uredu u Krku, da se odriče posebnog riešenja njegove molbe od 9. veljače 1903 broj 31, pošto je ista bila meritorno riešena platežnim nalogom c. kr. ureda za odmjere pristojba od 10. prosinca 1903 br. 898, ali da nikako ne odustaje od zahtjeva, da se dade stvarno riešenje na njegov utok od 28. 1603 br. 164, kojim se je pitalo, da bude postavljena van kriepisti tražbina odnosno zateznih kamata od K 4-51 na pristojbinu legata Mihalić.

12. Dne 5. kolovoza 1904 prikazao se u župnom uredu u Baske ovrhovoditelj c. kr. poreznog ureda u Krku i uručio župniku „Opomenu“ onog c. kr. ureda od 5. kolovoza 1904, kojom biva pozvan, da u roku od 14 dana izplati za crkvu iznos od K 60-10 na ime pristojbine ovisne od naloga B 898/03 c. kr. ureda za odmjere pristojba.

13. Župni ured u Baske upozorio je na to dne 5. kolovoza 1904 br. 104 c. kr. porezni ured u Krku, kako je pristojbina na legat Mihalićev bila po c. kr. uredu za odmjere

Nastavak u prilogu.

pristojba dne 10. prosinca 1903 B. R. P. 898/03 odmjereni na K 200, od kojih je K 158-50 bilo dne 3. rujna 1903 uknjiženo od č. kr. poreznog ureda u Krku na račun onoga u Pulji, a kod oroga dne 15. veljače 1904 K 41-50, što čini ukupno K 200 izplaćenih na utrađene gornjeg platežnog naloga B 898/03.

14. C. k. porezni ured u Krku odvraca na to dne 9. rujna 1904. br. 2349, župnom uredu u Baski, da je ovaj pod br. B. R. P. 1467/02. dobio platežni nalog vrhu K 158 50 za pristojbu zaklade Mihaljević a pod B. R. P. 898/03. u istu svrhu platežni nalog vrhu K 100 (sic!), pak kako je dosada uplatilo samo K 200, to da mu još preostaje za platiti K 85-50 i k tomu 5% kamate počevši od 9. veljače 1904 (uspoređi što je rečeno pod točkom 7 ovog upita) do dana uplate te da neka to podmiri u što kraćem roku pod prijetnjom ovršnih koraka.

15. Proti tom pozivu c. k. poreznog ureda u Krku uložio je župni ured u Baski dne 12. rujna 1904 br. 121 utok na c. kr. ured za odmjernu pristojbu tražbom, da postavi bezodlično van kriposti napadnuti poziv c. k. poreznog ureda u Krku od 9. rujna 1904. br. 2349 te da utoku priobči svoju naredbu od 10. siječnja 1904. br. 18698/03. Istodobno i pod istim brojem upozorio je župni ured u Baski c. k. porezni ured u Krku, da je proli njegovu pozivu 9. rujna 1904. broj 2340 uložio utok na c. k. ured za odmjernu pristojbu.

16. C. k. porezni ured u Krku odpušta dne 13. rujna 1904. br. 2376 župnom uredu u Baski, da je njegova utjerati zaostatak u propisanoj erar-tražbini a da se neka župni ured za svako eventualno razjašnjenje obrati c. k. glavnom poreznom uredu u Pulji kod kojega je pristojbina propisana.

17. Izloživ cilav historijal pitanja, župni je ured u Baski dne 15. rujna 1904. broj 124 umolio c. k. glavni porezni ured u Pulji da izjavi, po kojem li zakonu može da bude župna crkva u Baski uslova na zakladnu glavnicu od K 2000 platiti veću pristojbu od K 200; pak ako toga zakona nema, ko što nema, koja mjera upravnih poreznih oblasti može ovu crkvu na to prisiliti?

Odgovora još nema.

Pruživši se! Gorji navodi pričaju ognjenim jezikom o groznom upravo neredu što mora da vlada u poreznoj upravi Primorja. Slobodni smo s toga upitati vašu pruživši se!

I. Hoće li Vaša preuzv., obavijestiv se o točnosti gornjih navoda, narediti c. k. uredu za odmjernu pristojbu u Trstu, da ima upravu župne crkve u Baski pustiti već jednom na miru glede upitne pristojbe, odnosno naloži tu, da o tome uputi c. k. porezne urede u Pulji i Krku.

II. Hoće li Vaša Preuzv. strogo upeliti c. k. uredu za odmjernu pristojbu u Trstu, da nema više u svoje prostorije pozivati financijalne stražare na lov nefrankiranih jer službenih pisama, već je uputiti za taj posao na odnosni poštanski razdavačeljni ured?

III. Je li Vaša preuzv. voljna posegnuti rukom u zakonske odnose porezne uprave Primorja te je urediti na način, koji dolikuje jednoj modernoj državi?

Kopar. dne 1. listopada 1904.

(Sljede podpis).

Zast. Ventrella i dr. na vladu radi zapljene plakata „Leggà nazionale“ u Trstu, jer tiskani u talijanskih bojah.

Zast. Bennati i dr. radi objelodanjenja zapisnika školskog i sanitarskog vieća.

III. točka dnevnoga reda.

Zast. Campitelli predlaže, da se uputi agrarnom odboru, na što mu predsjednik odgovora da je to već učinjeno.

IV. točka dnevnoga reda.

Izvišće financijalne komisije o molbi občine Materije kojom pita podporu za bjeđu.

Zast. Mandić, da podkriepi tu molbu, reče:

Visoki sabore! Kno pripadnik političkog kotara, u kojem se nalazi občina

Materija i kao zastupnik onog kotara zaštići du par riječi u podkriepu molbe, koju je postovani moj drug Spinčić, zastupnik istoga kotara, podpisom svojim podkriepio.

Poznata je činjenica, da je sjeverni dio Istre, napose sudbeni kotar Podgradski najsiromašniji dio naše pokrajine. I u taj kotar spada također občina Materija.

Posljednjih godina. Biju taj kotar razne elementarne nesreće.

Prije dvie godine razpravljalo se u ovom visokom saboru o tom, kako bi se onom pučanstvu priskoćilo na pomoć u nevolji, koja ga je bila stigla od strašne poledice, koje se posljedice čute još i danas u onom kotaru.

Osim toga pridružile se ljetos i druge nevolje u većem dijelu naše pokrajine, a napose velika suša. Pučanstvo onog kotara, osobito občine Materija, bavi se većinom poljodjelstvom, nešto stočarstvom, koliko im to treba kod poljodjelstva i izvozom drva u grad Trst. Radi velike suše pridelalo se tamo tako malo živeža, da ga neće dostojati pučanstvo ni za tri mjeseca osim u nekojih selih u takozvanih Bekinih, — a krme za blago, koje je gospodarstvu neobhodno potrebno, nema ni toliko, da se blago nahraniti do pol zime. Velika suša je uništila i stočarstvo, osobito slijive, koje su i onako bile silno oskudne aljive, od spomenute poledice. Izvozom slijiva nešto je tamošnje pučanstvo godimice zaslužilo, ali eto i to je ljetos odpalo.

U svojoj molbi mole oni občinari da im se priskoću u pomoć novcem, da mogu nabaviti živeža za sebe i krme za novčanu pripomoć da uzmognu na proljeće dobiti sjemenja, da zasiju svoja polja. Konačno mole, da bi im se i javni radnjami pomoglo preživjeti se preko zime, napose, da se dogradi željeznička pruga od postaje Kozina na Jurđani, koja je bila već i po našem drugu Spinčiću zagovarana u carevinskom vieću a i po nama ovdje u visokom saboru.

Iz navedenih razloga nadamo se, da će vis. sabor ne samo prihvatiti predlog financijalnog odbora, učiniti svoju te današnjoj nevolji priskoćiti u pomoć.

Još jednu opasku da učinim glede promjene imena Materija. Ako mi glasujuemo za predlog financijalnog odbora, neglasujemo time i za kovanicu upotrijebljenu sa strane g. izvjestitelja. Mi prosvjedujemo proti takovom izopučenju imena i pozivamo vladu, da tomu potlaživanju naših imena već jednom na put stane.

Nakon toga prihvaćen je predlog financijalnog odbora, da se molbu uputi zem. odboru i neka ju uzme u obzir kad bude riešavala poznate prešne predloge zast. Spinčića i Bartolli-a za ublaženje bjeđu u pokrajini.

(Za vrijeme cilog govora nemir na galeriji). Predlog bi prihvaćen jednoglasno.

V. točka.

Predlog financijalne komisije (izvjestitelj dr. Šišić) da se molba Tereze ud. Devorato za podporu ustupi pokrajinskom odboru, bi prihvaćen.

VI. točka.

Predlog iste komisije stavljen po islom izvjestitelju, da se preko molbe mjernika R. Borri-a predje današnji red — prima se.

VII. točka.

Izvjestitelj financ. odbora o zakonskoj osnovi za razdiobu troškova, što ih imaju občine u borbi proti malariji. Izvjestitelj Šišić.

U glavnoj razpravi reče zastupnik Kompare:

Visoki sabore! Mnogo je podina prošlo od kako se kod nas čuje govoriti o malariji. Povjest naše pokrajine pokazuje, da je bilo kod nas mnogo kužnih bolesti (Buka na galeriji; predsjednik ju opomnje) i da je pučanstvo skoro sasvim bilo izumrlo, te da su Slaveni tako izbijanju zemlju naselili. Da nisu Slaveni došli onda u Istru, možda bi bila danas

naša pokrajina kakva velika pustinja. I u starije vrijeme bilo je malarije, samo nije bila poznata pod tim imenom. Onda su se ljudi, jer nije bilo drugih sredstava, utjecali svecenicima, da molitvami i mišami otjeraju bolest, to su i zidali kapele, da se učuvaju od „morske groznice“, što nije drugo nego malarija.

Da to nije bolest nova, potvrđuje nam to također izvješće liečnika Celebini-a.

Svakom je stanovniku Istre poznato, da naše rieke utiču u more na zapadu Istre, i to u nizkim ravninama tako, te se slatka voda miješa sa slanom pak nastaju velike močvare. Takva je ravnica na Rižani kod: Merezighi, Dekani i t. d. To su prava gojišta miazma, koji čine tako zvanu maremu. Takve mareme nalaze se i u Italji na južnih obalah i tvrdi se, da u nizini tih krajevah nastaju miazmi, koji dolaze u čovjeka i prouzrokuju mu tada bolest. Terdi se, da je izrok bolesti loj u tom, što su močvare upravo zasjede tvarinama, koje gojiu.

Intenzitet bolesti ovisi od množine močvara.

Mnogo škodli i mješanje slane i sladke vode, jer voda stoji ili se slabo miješa, pa tu stvari gojiu. I zato se najviše ove bolesti pojavljuju kod morske obale, gdje se rieka sliče u more. Nu malarija se ne nalazi samo u nizini, već se ju nalazi i na suhim plocama. Obično prouzročuju pako malariju i velike poplave. Iz tih mokrih krajeva niču miazmi. Ali ima krajeva, gdje nema vode, pa ipak se tamo pojavljuju malarija.

Tako je i u okolici Pule. Ali tamo je zemlja takve naravi, da voda stoji pod zemljom, pa se miješa sa onim zlcencima, koji do to vode došiu.

Veliko šteto čini nam malarija, jer nastaje uslijed on absces na jetrima, nastaje i aušica — a i smrt. Stanovnici prediela, gdje vlada malarija, obično su dušavno i tjelesno abnormalni.

Oblasti naše počele su se u najnovije doba dosti brinuti za tu bolest, i to ne samo u okolici Pule, nego i po ostalim krajevih — kako i u okolici Pule — izpitaju odnošaji i da o tom zdravstveni organi izvieste.

Čini mi se, da imademo prvi put to izvješće, koje je temeljito, te se postavlja na novu hipotezu, koja još nije potpuno ustanovljena. Govori se naime, da malariju ne prouzročuju gnjiloća, nego da su to komarci, koji prenašaju malariju na čovjeka. Toga su mnijenja profesor Koch i drugi, da ti komarci mogu kod visoke topline škoditi. Oni imaju temelje za to, jer vidimo da malarija vlada najviše mjeseca julija i augusta, kad je toplina najviša.

Malarija se lieči kininom. Metoda Kochova, koju je on kušao na Brionih nije dostatna. Drugi su kušali uzeti stogod drugo i reć bi; da su novi pokusi upodunili taj temelj profesora Kocha. Ministarstvo je naložilo, da se ima u Istri ustavno proganjati malariju, i da treba učiniti u takvih krajevih zdravstvene postaje s liečnikom i sa svim pomoćnicima i potrebnimi sredstvi.

Pokazalo se ljetos i god. 1903., da na zemljistu, gdje je bilo 3760 bolesnih, da ih je izliečeno novom metodom 3196. To je skoro 87 po sto. Vrlo je dobar uspjeh bio u neposrednoj okolici Pule.

Za to pozdravljamo mi svim srcem taj novi zakon, jer je na kerist pučanstva bez obzira na narodnost. Na tom polju mora kršćanska ljubav biti za sve jednaka i zato izjavljujem u ime svoje i svojih drugova, da ćemo od svag srca rado glasovati za taj zakon.

Uzmimo na primjer mjesto Zamali u Indiji, gdje je jedan englezki liečnik dobio Nobelovu nagradu za pobijanje malarije, koju je liečio kininom, ali ipak najviše je učinjeno fizike, da bijnahu izsušene močvare. Prije je od 4000 stanovnika oboljelo svake godine 2000 njih na malariji.

a god. 1903. oboljelo ih je samo 290; pa dok je prije umiralo poprječno 300 osoba; tako da su se Evropejci kanili izseliti, nije ai jedan Evropejac umro godine 1903.

Možemo dakle reći, da će se i kod nas: trud izplatiti, ako budemo odlučno izvodjali ono, što je nužno.

Za to preporučam ujedno i energično provadjanje novog zakona.

Iza toga prošlo se je na podrobnu razpravu te bijaku svi paragrafi bez promjene primljeni. Na predlog izvjestiteljev bijnase zatim prihvaćen zakon i u III. čitanju. Ovaj zakon ide za tim, da se obične odterete troškova, koja imaju u borbi proti malariji.

VIII. točka.

Zakonska osnova o utjerivanju vjerisaja od občina i javnih ustanova.

Izvješće zastupnik Belli: U glavnoj razpravi neuzme nitko rieč. U podrobnoj razpravi stavi zastupnik D. Trinajstić k 5 §. izpravak, koga prihvali i izvjestitelj. On reče:

Visaki sabore! Po mom mienju, kako je ovdje izražano, nekaže se ono što bi se htjelo reći. Govori se o „concorrenza pubblica“ a to je priinos, što se daje, i nemože se razumjeti tielo, za koje se daje priinos. Moguće, da se to tako upotrebljava u drugim jezicima, n. pr. u hjeamačkom ali u talijanskom ne.

S drugo strane, da se izbjegne zlom shvaćanju zakona, moglo bi se dodati, da se zakon odnosi samo na ona tiela, koja su podržena nadzoru zemaljskog odbora, jer mislim, da zemaljski odbor nebi mogao utjerivati namet od tiela, koje mu nije podrženo. Time pak moglo bi se možda predjudicati, da zakon nebude od vlade potvrđen.

Opeluje isto talijanski.

Zatim bijnase prihvaćena čitava osnova. Na predlog izvjestitelja prihvaćena je osnova u III. čitanju.

Razne molbe. IX. točka.

Izvišće školskog odbora; izvješće zast. Ventrella o

1. molbi ud. A. Volpis za dalnje uživanje podpore sinu njoj Leonu na sveučilištu u Beču sa predlogom, da mu se dade podpora za dvie godine počevši od 1. marča 1904. u iznosu od 300 K. Većina prihvali predlog.

2. molbi Marije Boico za dalnje uživanje podpore — sa predlogom, da njoj se dade za god. 1904. podpora od 60 K. Većina prihvaća.

3. molbi Julije ud. Predonzani za podporu — sa predlogom, da joj se dade podpora od 200 K za god. 1905., 1906. i 1907.

4. molbi Danice Vlah za dalnje uživanje podpore — sa predlogom da njoj se dade 100 K podpore. Prihvaća se jednoglasno.

Upit na vladnog povjerenika.

Predsjednik Tomasi pita vladnog povjerenika

1. što je sa upeljanjem automobilnog vlaka na prugi Buje-Poreč istarske željeznice, što bijnase već odavna obećano od strane vlade;

2. što je sa gradnjom ceste između Oprlja i tamošnje željezničke postaje i

3. zašto se ne sagradi na poslaji Buje malen prostor za gostionu.

Vladin povjerenik odgovori, da će još tečajem ovog zasjedanja odgovoriti na upit.

Tim je iscrpljen dnevni red i zaključena sjednica.

Buduća sjednica u subotu u 10 sati prije podne.

Velološinska irredenta na poslu.

(Nastavak)

III.

Kada su ali vidjeli, da ne mogu nikako predobiti za sebe naše ljude, predložo, neka se izabere komitat od 6 lica, kojemu će se povjeriti zadaća, da većinom glasova odluči, koje će se osobe kandidirati. I komitat od 6 lica bi izabran, u kojemu je osim sazivača tog sastanka bio kap. Bušanić, te četvorica naših ljudi. Odlučilo se je, i to baš na predlog kap. Bušanića, da ono što taj komitat većinom glasova zaključí, bude mjerodavno za sve izbornike. Naši opet još jednom naglasili, da pristaju na dogovor, ali pod absolutnim uvjetom, da dvojica spomenutih Indijana ne dodje u zastupstvo. „Talijani“ se na oko s tim izmirili, te stali uvjeravati, kako njih ne vodi ovdje nikakvo političko strancarstvo, već samo dobrobit mjesta i obćine. — Jedno i drugo bijaše laž i himba, kako ćemo kasnije vidjeti. Pače samo da posve umire i svaku sumnju iz srca našeg dobroćudnog naroda izvade, jer su vidjeli veliko ogorčenje narodno proli ovoj dvojici; — njihov kandidat V. Scarpa, došao je predsjedniku izbornog komitata i tobož odlučno izjavio, neka ga se briše iz listine kandidata, videći proli sebi toliku protivnost, ne će da smeta. I to dodose razglasiti po mjestu. Međutim i to je bila proračunana spletká, i to s onom gore već treća krupna.

Znaajući, da u II. i III. tielu ne mogu dobiti nijednog zastupnika, osim kompromisono, ako naime zajamče, da u I. tielu (u kojem oni pomoću „procura“ i odsutnošću tolikih naših iz mjesta imadu neznatnu većinu) ne će kandidirati one dvojice: — dali su razumjeti, kako su tobože oni odustali od ovih kandidatura, te tako zavarali naše, pa uvrstise u III. tielo jednog njihovog, a u II. i III. će nekoliko tako zvanih bezpristranih, a oni da će u naknadu u I. tielu glasovati za dvojicu ili barem jednoga našeg.

Četvrta varka i laž.

Najnepoštenije kod svega toga bilo je, kako je talijanska stranka, kroz vođu njezinog kap. Bušanića, vodila za nos dogovorno izabrani komitat, a kroz njega i čitav puk. — Na predlog, kako već iztakosmo samog k. Bušanića, taj je komitat imao biti mjerodavan za sve izbornike: što on većinom glasova zaključí, tomu su se dužne obje stranke pokoriti. — Najprije je biralo zastupnike III. pak II. i napokon I. tielo. Komitat se dakle sastao, da se dogovori i imenuje kandidate za sva tri tiela. Naši dobiše upute od svojih izbornika, neka zahtijevaju imenovanje odmah u I. sjednici kandidata za sva tri tiela, da budemo odmah na čistu, — i jer se tako uvijek radi, a i po čitavom svijetu se radi. Radi te pak blažene sloge i mira, neka biraju i takve, koji nisu odlučno niti u njihovoj, niti u našoj stranki, ali samo pod nijedan uvjet, ne smiju doći u kandidacionu listu toliko spominjana dvojica Talijanaša. — Veselismo se, da će stvari poći u najboljem redu, jer je napokon naša većina bila u komitatu. Međutim „Talijani“, na čelu im Bušanić, dobiše od istarskog talij. polit. društva upute i nalog, kako moraju sve i svašta pokušati, da prođu sa svojim planom, te ovaj put V. Lošinj pade u njihove ruke. Pak doista Bušanić i drugovi pokazali su ovaj put, da se znadu dobro poslužiti onom poznatom devizom talijanaške stranke: „osar tutto.“ — Na 7./VII. bila je prva sjednica tog komitata, dok su izbori imali započeti na 11./VII. Odmah poslije sjednice pohrli smo do naših, da vidimo koje se kandidate postavilo. Ostadosmo razočarani, kad nam kaznaše, da se je postavilo kandidate samo za III. tielo, dočim da će se za II. i I. tielo postaviti ili poslije svršenog izbora u III., odnosno u II.

tielu. Odmah nam je bila jasna prevara „Talijana.“ — Naši nas uvjeravahu, da su oni zahtijevali imenovanje kandidata za sva tri tiela, nu da Bušanić toga nikako nije htio, on da je navađao što razloga proti tomu; a naši na žalost popuštali. On da ih je uvjeravao postenošću rječju, da oni ne misle na prevaru, i da je svaki nepoštenjak, koji bude vjerom krenuo! A naši ljudi jedno radi slabe duševne jakosti, a još više, što nису mogli vjerovati, da bi jedan odličan čovjek bio kadar onako svečano obećati nešto, pak da kasnije rieč pogazi, da slaže i prevari: — popuštala je većina jednomu!

Odmah ih upozorismo na pogibelj. Vodja Talijanaša, Bušanić, znao je naime, da bude li se odmah proglasilo kandidate za sva tri tiela, da onda ne će moći nikako proizvesti svoju osnovu, jer budu li oni htjeli kandidirati u I. tielu strasvenu onu dvojicu „Talijana“, to ne će naši dati nijednom njihovom mjestu niti u I. niti u III. tielu. On je dakle krio plan svoje da od posljednjeg časa svoj pismo (jer se I. tielo bira najposlije), pače je uvjeravao, kako ih oni ne misle kandidirati, samo da naši biraju njega i nekoje neutralce u II. i III. tielu. Kad smo mi naše na to upozorili, a tako i predsjednika komiteta, zahtijevali su, da se opet u sjednici sastanu, te da se imenuje kandidate za sva tri tiela. Kad je predsjednik o tome govorio kap. Bušaniću, nije on htio o tome ni čuti, već opet slao uvjeravati, kako oni ne misle na prevaru, i lagan je, da se posvuda tako kandidati I. i II. tiela imenuju istom poslije obavljeno III. odnosno II. tiela. — Naši na žalost opet popuštali.

Moramo nazređeno spomenuti, da ovdje pada najveća krivnja na predsjednika tog komitata, jer on kao predsjednik imao je slušati većinu, a ne pojedina; k tomu on kao inteligentan čovjek i praktičan u tim stvarima, znao je najbolje; kako se ima postupati. Ali taj nas je gospodin najviše razočarao. Slabić, nema para: bojao se je za svoju učiteljsku mirovinu, koju je želio za kratko vrijeme dobiti, u „Talijani“, na čelu im poznati rav. učitelj odpadnik V. Scarpa, zaprijetili mu se, da će mu praviti kod „Giante“ (gdje su oni kao „Talijani“ upliveni) neprikladne glade mirovine: — i taj čovjek podložio im pokorno svoju glavu. Zalihože imade kod nas ljudi, koji misle, da im je slobodno ne radi svoje eksistence, već radi malo udobnijeg života, branili krivo, ustali proli pravici: izdali svoja načela, domoniru, a često zalajali i radili proti svomjerskome osvjedočenju. — On se je znao pred nama do nedokučivosti pričinjati kao da je uz nas, i kako uviđa nepatriotičnost i neplemenitost njihovih namjera, — ali je ipak faktično uvijek — najprije svojom popuštljivošću, kasnije pak i aktivno — bio njihovoj oruđe, naročito kod izbora načelnika. — Kad smo već ovo napisali, doznadosmo, da uza sve usluge, što ih je ovaj čovjek „Talijanima“ učinio, napose kad je pogazio nama svečano zadanu rieč glasujući za Bušanića kao načelnika, — došla mu od „Giante“ molba za mirovinu odbijena! — Prst božji!

I tako je ostalo pri tome, da se je imenovalo kandidate za samo III. tielo. Naglašujemo po treći put, da je kpp. Bušanić osobito izticao, kako su izbornici dužni pokoravali se zaključku dogovorno biranog odbornog komitata, a to samo zato, jer je ovaj preporučivao u III. i II. tielu njekeje njima nepoćudne kandidate, dok ćemo vidjeti, kako je u I. tielu, gdje su oni gospodari, prešao preziorom preko njega.

IV.

Svršili izbori za III. tielo uz veoma slabo učestvovanje izbornika, a mi uputili naše ljude, da sastaviš se poslije toga izbora i komitat u sjednici, imenuje kandidate za II. i za I. tielo. Ovaj put, da od toga nemišnju nikako odustali. Ponedjeljak bijaše čitav dan izbor za III. tielo, a u utorku imali su se obaviti izbori za

ostala dva tiela: u jutru biralo se II. poslije podne I. tielo. Kud naravnije dakle — ta bijaše već skrajno vrijeme — nego da se narodu odmah proglase kandidati za oba tiela. — Ali kad se je sjednica svršila, moradosmo opet na naše veliko začuđenje čuti, da i Bušanić nikako nije htio, da se proglase i imenuju kandidati za I. tielo. Opet da je uvjeravao i zaklinjao se, da s njihove strane nema prevare, i da se mora prije počekati izpadak izbora u II. tielu, a onda da će se poslije ovog proglasiti kandidati za I. tielo. A o podne svršavaju se izbori za II. tielo, a na 3 sata poslije podne već se bira I. tielo! Nečuveno, — ali energiji i zavaravanju Bušanićevom, popuštala većina, i bilo opet na njegovu.

(Sljede)

Franina i Jurina.

Fr. Ča su Jurino naša vlastela svojemí beći zidali gradski palac?

Jur. Beći su zeli na zajam, a mi ćemo lepo debeli šiti plaćat.

Fr. A zac su pak stavili na onu lapidu na palace, da j' onaj talijanska forlica?

Jur. Zac te se morat nutri zatvorit kada budemo mi kopaci pitali racuni do naseh zuji.

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinski kotar:

Novi dnovnik u Pulj. U ovom gradu izlazi više novina. Talijanski klerikalci izdavaju „Avenire“ dvaput na tjedan, talijanski socialisti izdavaju „Proletario“ dva put na tjedan. Druga talijanska stranka izdaje „Popolo istriano“ svake subote, a još uzato dnevnik „Il Giornaleto.“

Nijedna od tih novina ne piše u našem smislu, pače mnogo put izvrcaju istinu, kad se radi o hrvatskomu puku u Istri i o Slavenih na sploh.

Nekoliko naših ljudi u Pulj odlučilo je, da pokuša, ne bi li se i naš svijet pridignu, da se ustanovi mali dnevnik, koji bi prema potrebi i prema stvari o kojoj se radi, pisao što i njemački i talijanski, a dakako svaki put i budi koliko hrvatski, pak da tako u našem smjeru upute i druge, koji hrvatski neznaju. Taj listić imenom „Ombus“ izlaziti će u našoj tiskari (J. Krmptić i drugovi, na uglu ceste Slassansko i Diane), počam od subote svaki dan, osim nedjele i blagdana. Prodavati će se u Pulj u 20 trafika po dva helera broj, pak u Medulinu, Pazinu, Kaštro, Voloskom, Opatiji i Lošinju malom. Kasnije će se prodaja protegnuti i na druga mjesta. Izvan Pula stoji svaki broj 4 helera „na prodaji.“ Predplata je za 3 mjeseca 4 krune budi gdje u monarhiji.

Preporučamo tople onim, koji imaju da predplatom podupru taj list, i ako se bude pretežno bavio o Pulj i okollet. Predplatu prima: Tiskara J. Krmptić i drugovi (točno ta adresa) u Pulj, via Sissano Diana.

Internacionalizam puljskih socialista. Kad su se socialisti pojavili u Pulj izgledalo je kao da će se strogo držati neutralnosti u narodnostnoj horbi među Talijanima i Hrvatima u Istriji. Ali danas može se mirno dušo reći, da su socialisti u Pulj najradikalnije krilo talijanaške stranke. To se vidi najbolje iz njihovih novina „Il Proletario“, u koji

pišu većinom Talijani iz Italije, koji nit ne poznaju naših odnosajta, već smatraju, da mogu bezobrazno nastupati u Pulj kao da bi bili u Milanu ili Napulju. Isto radi „Il Piccolo“ u Trstu, isto „Giornaleto“, „L' Avenire“, ... a ma baš isto sve talijanaške novine u našim zemljama. U svima ćeš naći opise talijanskih zgodá i nezgodá na prvom mjestu, u svima se piše „di que-to estremo lembo di terra italiana“, „della gran madre Italia, dei vincoli colla madre patria“ i slično.

Kod naših socialista se to opaža osobito u zadnje doba, otkad su se upregli pod jaram tobož nove talijanske stranke „deglí indipendenti.“

I lako vidimo, da jedni Talijani drže na uzdi austrijsku ratnu mornaricu, a drugi socialisti; pak se bogme Talijani okorišćuju i s jednim i drugim, a na stetu svega puka, osobito našega.

Primamo iz grada. Prošle nedelje putovao sam u Liburnijom na brzog prugi Rieka-Pula. Na Rieki ukrcalo se drvedesetok momčadi, vidio sam da su to sada unovačeni vojnici pozvani u ratnu mornaricu u Pulj a sve mladost našeg primorja. Pralili su jih majke, sestre i znanci, te na razstanku od tih svojih, počela se, sa malom iznimkom, ta momčad derat, pjevajući, sam Bog zna kako, talijanske pjesme. Adijo mija bela adijo, no šta pianjera la bela mia, se vado vija ritornero itd. Videć taj prizor promisljao sam, kako ova čeljad, ovi Kanonenfutteri, čuli već sada, a kad dodje u Pulu u cesarsku mornaricu valja da se pripravi kako će zaboraviti na svoj rod i jezik i da preze svoj materinski jezik, ako neće biti progonjen ondje gdje čuva i brani carstvo.

Otidomos iz Rieke i ta tužna čeljad pjeva napred svakako i nikako talijanski. Približim se jednoj maloj četi od pet tih mladića, koji se razgovarahu dakako hrvatski i upitam jih: ča znate hrvatski govorit; a oni mi odgovore: dakako. Mislio sam, rečem, da ste čozoti, jer vidim da se derete pjevajući talijanski. Ne, ne, sior, mi smo Hrvati, iz Crikvenice. A oni drugi ki se toliko sile da pjevaju samo talijanski od kud su oni, upitam. Ono su, sior, baščani. Na to tužno umuknuh, a moji čestiti mladići iz Crikvenice stavise se pjevati liepe hrvatske pjesme, da jih je bilo liepo čuti.

Meni je u duši olakšalo ufajut se, da se barem ovi neće toliko prestrahiti progosniva, samo zato, što se čute Hrvatinima. Zalostno je pak, da čujemo ove neliepe i sramotne glase o našim baščanskim mladićima, koji misle valjda, da su nešto veći od drugih, ako, čim otiđu iz Baške, protambaskaju par rieči u jeziku onih ljudi, koji svagdje i uvijek samo sramote i grde nas i sve što nam je najsvetije. Baščanski mladići, ne sramotite vaše liepo rodno mjesto, već svuda kudagod podjele, svojim liepim materinim jezikom uzdižite i prodicite Bašku.

S kojim se novcima potalijančaje. Kako je poznato, glavni stupovi talijanstva po selima na Puljstini jesu seoski župani i liti delegati. Ali da se razumimo: talijanstva, per la Fabbrica dell' appetito, a inače su i ti ljudi kano i drugi na selu. Razlika je samo ta, da oni misle, da ih talijanska „podčestarija“ plaća s talijanskim novcima i da zato moraju plesati kako Talijani svire. Zalostna im majka: jerbo ne opažaju, ča se tako nalaze u protivim sa svim selom i ne znaju, da onaj novac, što ga dobivaju, nije talijanski, nego ga seljaci sami plaćaju pod imenom obćinskíh adicionala a vraća se iz grada pod imenom „plaća deligatova.“

Ali na Puljstini imade i gorih stvari. Kapitali hrvatskih sela pod upravom puljske „podčestarije“ posudjuju se najgorim podrepticarima: a ovi hućeuti misle, da su to talijanski novci i da zato moraju iznarediti sebe i svoju djecu. Znamo i to, da jedan prodanac — a mogao bi biti i deligat — ima posudu

od gospojinekog dobrotvornog društva u
Poli od više ličnaka kruna, te je osvjedočen.
da zato mora biti talijanski poprdilo.
I neima oblasti koja bi stala na put
takovim nemoralnim odnosajima!

Lošinjski kotar:

Piša nam iz Vrhnika 1. t. mj.
Danas uz otvorenje svetih učionica, otvori-
lo se uz sazov Duhla Svetoga, također
novoustrojeno dječije zabavište. Zavod taj
jest jedna velika novost ne samo u Vrhniku
nego i na čitavom otoku. Začetnik
ove hvalevredne zamisli a i ustrojitelj
zabavišta jest naš uzorni i plemeniti rodo-
ljub, dika od Vrhnika, vrlj starina pre-
svjellig dr. Dinko Vitezić. Njegovoj plemen-
itoj darežljivosti imamo zahvaliti, što se
oživotvorila ova važna škola.

Sami svečani otvor zabavišta obavio
se nakon službe Božje u dvorani „Vitezici-
čevog doma“ uz prisustvovanje uglednijih
ličnosti i školske mladeži obojega spola.
Mjestni župnik pop Jakob Dmičić oduljim
govorom iztakne važnost i zadatak ovakvih
zabavišta i plemenitu svrhu ispu. Osobito
naglasuje veliku zaslugu presvj. gospodina
dr. Dinka Vitezica, kojega velikim duhom
i žrtvama otvara se ovaj prosvjetni zavod
a u Domu njegova imena, vječnom spome-
niku njegova plemenitine i darežljivosti
prema rodnom si mjestu. — Preporučiv
na koncu dječi poslušnost i dobrotu prema
učiteljici i zaželiv zabavištu blagoslov
Božji, proglasi zavod otvorenim.

Našim pak Vrhnčanom preporučamo,
da se koriste svim novom kulturnom
stečevinom, šiljuć svi mladi i nevini
pomladak u tu školu, ne pazet što će
možda iz početka i doprinieti koju žrtvu
makar i teškom mukom, jer smo sigurni,
da će prekomjerna plemenitost i darežljiva
desnica oca toga zavoda i tomu doskočiti
tako, da će i ovo breme s vremenom
skinuti s njihovih leđa i mezimče svoje
sasvijem uzeti pod svoje veleručno okrilje.
Zatezaju se građanskom cestu Cres-
Lošinj. U lanjakom zasjedanju istarskoga
sabora bila je prihvaćena jednoglasna
osnova za gradnju nove ceste Cres-Lošinj.
Ta osnova dobila je na vrijeme carsku
potvrdu — ali sa gradnjom se zateže. —
premda je zem. odbor jur doznačio veću
svotu novca za početak radnje i akoprem
je zemljište većinom odkupljeno.

Mi neznamo tko zateže s tom gradnjom,
ali pučanstvo se opravdano tuži, što se
cesta negradi, koja nesamo štje veoma
potrebna, već bi se tom gradnjom siro-
mašno pučanstvo onog kotara u predsto-
jećoj crnoj zimi bar djelomice koristilo.
Narod pita pomoć koli od vlade toli od
zemlje jer ga je ljetina izjeverila. Pružite
mu dakle radnje, da zasluži bar tolika
da uzmogne do proljeća prokuburiti.

Voloski kotar:

Koncert Voloskih djaka. Voloski
djaci priredili su dne 2. oktobra 1904.
koncert s plesom na korist „Dječakoga
pripomoćnoga društva“ u Pazinu, dakako
u krasnoj dvorani „Narodnoga doma“. Koliko
su dobili za rečeno dječko društvo, neznam.
Da je pak koncert inače uspio, mogu reći
sa svim osvjedočenjem: Djaci naš osvj-
tali su si lice. Učinili su sami što bijaše
u njihovih silah, a priskočili su njim na
pomoć i mnogi drugi i mnoga druga.
Glasba Jelačićeva iz Rieke igrala je
krasno većinom hrvatske i u obće slavenske
komade. Upravro je razigrala duše. Muški
zbor odpjevavao je krasno sve komade, i
lirične i junačke, i pobožne. „Zdrava Ma-
rija“ od Albini-ja dirala je u dno duše.
Mješovitli, ženski i muški zbor, bilo je
ugodno i gledati i slušati. Obnesle su se
naše gospodjice i naša mlada gospoda. Ko
bi to bio rekao prije samih deset godina!
Ipak napredujemo. Jako mnoge komade
moralni se opetovati. Nije se jih moglo
donaslušati. Tako su bili mili i dragi. Čast
njima; a čast osobito gospodinu Brajici, koji
jih je tako dobro uvježbao. I predstavljalo
se je dosta dobro igricu „Traži zeta ple-

mića“. Bilo je dosta smjeha. Samo napried
naše djevojčice i naši mladići! Bilo tako
i drugod! Spajalo se ugodno sa korisnim!
Iz Kastva nam javljaju: Medju onimi,
koji su u najnovije doba učinili izpit žup-
nički, je: Žiganto Ivan. I netom ga
je položio, eto već ga sele drugamo. Ide
za upravitelja župe u Lovran. Njemu je
samo čestitati, što je tako mlad počašćen.
Ovdje žale za njim, kao vrlo dobrim pro-
povjedačem i vjeroučiteljem. Školska djeca
neće ga lahko zaboraviti, a ni roditelji
kojim je na srcu uzgoj njihove djece. Sad
ostaje sam župnik dekan Anton Elner, i
kapelan Ivan Vrabec. I jedan i drugi ra-
zdini su, i sposobni i savjestni u vršenju
svoje službe. Al baš i za to, jer hoće da
savjestno obavljaju sve svoje raznovrsne
zadatke, neće moći obavljati jih. Sam ured
župni i dekanski je takav, da treba čita-
voga čovjeka. K tomu krsti, ženitbe, bol-
nički, mrtvi, propovjedji, u obće dušobri-
nično za preko 5000 stanovnika, raztreš-
nenih, i uru i više daleko. K tomu pri-
dolaze škole, koje opet trebaju jednoga
čovjeka. Petrazredna mužka, trozredna
ženiska škola, dakle 8 razreda, po 2 sata
vjeronauka na tjedan, to je 16 sati. Na
pripravnici i delavskoj školi bar po 1 sat,
eto 18 sati, ure koliko jih je odlučeno za
jednoga vjeroučitelja. I ako se uzme jed-
noga za škole, također potrebno, onda
cielo dušobričnično ostaje bez svećenika.
Mi znamo, da se gospoda, i ako su tri,
preveć napinju; dvojica mogli bi se na-
peli još jače, ali ne dulje od par mjeseci.
Obnemogli bi, pak bi se i nje izgubilo.
Prečastni biskupski ordinarijat će sve to
valjda uzviliti, pak podati ovamo još jed-
noga kapelana, ne u najkraćem vremenu,
nego bezodvlačno.

Sajam „Bole nedelje“ u Kastvu
obnesao se je kao uvijek kad je iole liepo
vrieme. Trgovci izprek Učke, iz Kranjske,
Rieke, dolazili su već dan dva prije,
a bližiji isti dan, prvu nedelju oktobra, na
blagdan Majke-Božje od Ruzarija. Ljudi
bilo je toliko, da se je doil od Sv. Lucije
pa gori do Crekvine jedva moglo micati.
A bilo jih je iz sve Kastvaštine, iz su-
sjednih občina Volosko-Opalijske, Vepri-
načke, Lovranske, Mošćenicko-Brsečke, pa
izprek Učke, onda iz Rieke, Sušaka, Grob-
nika i dalje, te iz Kranjske. Blaga bilo je
svakovrstnoga. Vina što istarskoga, što
dalmatinskoga, a najviše domaćega popilo
se je svu silu. Prvo je ovogodišnje, pak
svak hoće, da se ga uzije. Kod služba
Božjih bila je crkva uvijek natlačena. I
taj blagdan i sajam pokazao je, da je
Kastav glavno stečiste ljudi u iztočnih
stranah Istre, pače da sva ostala mjesta
daleko nadkrijuje.

Pazinski kotar:

Lindar 3. t. mj. Danas preselio se
c. kr. post. ured u nove prostorije. Tim
je preuzetnost i svojeglavost sadašnje od-
premiteljice skrsena. Ujedno otvoren je
natječaj na ovo mjesto.

Očekujemo od c. kr. ravnateljstva, da
će imenovati sposobnu osobu t. j. takovu,
koja pozna i hrvatski odnosno slovenski
jezik, da budu mogle stranke s njom u
svojem jeziku opteti bez tumača. Dosa-
časnja odpremiteljica iz mržnje spram
našem jeziku nije se dostojala na hrvatski
pozdrav ni odgovoriti, a hrvatska pitanja
mu e e je riešavala kako da bi bila niema,
u koliko je razumijela. Zupa Lindar izuzev
4. obitelji, koje talijanski govore, čisto
je hrvatska. Ovim pitanjem optasli će
jedan listić sa onog „glasovitog trifoliuma“,
koji je svima ovdje poznat, a nadamo se
od „pozvanih faktora“, kojima su odno-
saji u Lindaru poznati, da će i ostala
dva listića tog „trifoliuma“ doskora po-
slati na promjenu zraka, pošto je ovdje
peronospera na nje pala, bez da budemo
prisiljeni na ovom mjestu javno ustati.
Naša ustrpljivost je iscrpljena. Mislimo,
da se razumijemo! Dopisniku u br. 37.
N. Šl. nisu odnošaji u Lindaru znani, kad

onako piše ili pak znajuć iskrivljuje stvari.
Mi proti našem pastiru javno za sada
pisali nećemo, a braniti ga nemoćemo.
Talijani se hvale, da je on njima u prilog.
Očekujemo pravican sud od njegovih po-
glavara.

Usljed dugotrajne suše izdala nas
ova godina. Bielog žita priraslo za polo-
vicu; kukuruze, krumpira i pažula nema
ni za trećinu a kuhinje ništa. Vina ima
više nego lani, a nije bilo dugi niz godina
tako dobro. Trgovcima, koji žele dobru
kapljicu i koji obično ovdje vino kupuju
preporučamo se.

Strasna nesreća — brat ubio brata!
U Sv. Petru u Sumi, občina Tinjan do-
godila se je dne 29. pr. mj. strasna ne-
sreća. Mladić Alojzij Bratulić vratio se je
nedavno od vojničva te je rado ostalim
kmetovim pripoviedao o vojničkom životu.
Medju njegove najvrije slušatelje spadao
je brat mu Mate i prijatelj Fran Bratulić.
Uzeo onog nesretnog dana lovačku pušku,
stade jim pokazivati kako se vrše razne
vježbe sa puškom. Puška bijaše kreata a
mladić nije za to znao. Okrećuć amo tamo
pušku odapne nehote kokot, hitac prasn
i pogodi obojicu slušatelja tako nesretno,
da je Matej nakon jednog sata u mukah
preminuo dočim je Fran Bratulić ranjen u
obraz — nu na sreću nepogibeljno.

Ljudi božji neigrajte se s oružjem.

Porečki kotar:

Razpušteno talijansko zastupstvo.
Čitamo u talijanskim listovih Primorja, da
je c. kr. namjestništvo u Trstu dogovorno
sa zem. odborom u Poreču razpušteno ta-
lijansko občinsko zastupstvo u Vižinadi i
da je imenovalo trojicu občinara t. j. Ja-
kova Šabza, Ivana Mechisa i Mateja Catla-
rincihah kao upravitelje do obnove novoga
zastupstva.

Talijanski listovi nekažu razloge, zbog
kojih je to zastupstvo razpušteno, pa radi
toga molimo naše prijatelje iz one občine,
da nam oni te razloge priobititi izvole.

Iz Grožnjana pišu nam. Izvanjski
naši župljani pošli su k novomu župe-
upravitelju g. Apoloniju, te su tražili od
njega, da im drži hrvatsku propovjed poslije
Evangeljela, a ne prije ili poslije sv. mise.
On im reče neka se obrate na biskupski
ordinarijat i da će se držati njegovih
naloga.

Sada se prodite prije sv. mise, a to
ima za posledicu, da je crkva prazna.
Na to se pozivlju Talijani veleć, da je
hrvatska propovjed smišena. Nu to ne-
stoji. Neka se drži propovjed pod misom,
pak ćemo viditi koliko će biti slušatelja,
kako ih je vazda bivalo.

Ako se može za Talijane propovjedati
pod sv. misom talijanski, zašto se nebi
za Hrvate, za ogromnu većinu župljana
propovjedalo pod sv. misom hrvatski?
Jednake dužnosti i jednaka prava. Očeku-
jemo od biskupskog ordinarijata, da će
dati nalog g. župe-upravitelju neka zado-
volji opravdanu želju i molbi većine žup-
ljana i to tim više, što to utekuje i sam
g. župe-upravitelj.

Koparski kotar:

Iz Momjana (občina Buje) pišu nam,
da je poslan na Brdo talijanski svećenik
Coronini, koji nezna ni riet hrvatske. Na
Brdu su bile glogojške matice nepretgano
kroz 20 godina. Tamo se je uvijek hrvatski
propoviedalo, čitalo Epistolu i Evanujelje
i druge obrede vršilo. Do sada su bili
tamo uvijek hrvatski, ili siovenski sveče-
nici, posljednji između njih bio je veleć. g.
Ivo Vranjac. Sve obitelji osim 3—4 jesu
hrvatske. Pošto su do sada imali nauki
kršćanski u hrvatskom jeziku, znatičnjik
mno kako će se onaj tužni narod sada
izpoviedati svećeniku, koji absolutno nezna
hrvatski.

Možda će nam se odgovoriti, neka
se narod pomogne sa gno par riet talijan-
skog jezika, što ih možda znaje, nu tako
doskočica nije na mjestu tamo, gdje se
rađi o spasu duša onog čestitog puka.

Naši mladi i stari pužavci i livavci
okretati će pobožno očima na ovu našu
opravdanu pritužbu, pak će baciti krivnju
na Vas, g. uredniče, ili na Vaše dopisnike,
da tobož bune i puntaju narod proti višim
crkvenim poglavarom. Da imaju oni lju-
bavi do biednog naroda bar onoliko, ko-
liko je crna za noktom, ustali bi s nama
proti svietlovim i crkvenim oblastim, koje
zaturu naše narodne pravice u javnih
ureh, u školi i crkvi. Nu oni takve lju-
bavi neimaju ili je imati nesmiju ako žele
postići ono, za čim teže.

Razne primorske viesti.

Novi namjestnik za Primorje.
Javlja se službeno, da je bivši namjestnik
za Primorje Gošša na vlastitu molbu
riešen službe i da mu je tim povodom
podieljen red željezne krone I. razreda.

Njegovim nasljednikom imenovan je
dosadašnji zemaljski predsjednik u Buko-
vini knez Hohenlohe.

Novi namjestnik za naše Primorje je
razmjerno mlad čovjek, jer mu imade tekak
okolo 40 godina.

U glavnome mjestu Bukovine, u Čer-
novicah izkazalo mu je građanstvo služ-
beno i privatno burne ovacije povodom
njegovog imenovanja za namjestnika u
Trstu. To bi moglo značiti dvoje t. j. da
je ono građanstvo radostno, što odlazi
iz Černovicah ili ono se veseli s njim, što
je promaknut imenovanjem na onako
važno mjesto, kao što je mjesto namje-
stnika u Primorju. Uzmimo da je ovo po-
sledice da da ne učinimo nikomu krivo.

Novoga namjestnika za Primorje hvale
neobično njemački liberalni i socijalistički
listovi. Takva hvala imala bi nas Slavene,
Hrvate i Slovence Primorja preplašiti. Ali
mi se rietih ne plašimo. Mi očekujemo
novoga namjestnika na djelu i po tomu
ćemo ga suditi.

Mi se dakle ne veselimo dolazku no-
voga namjestnika nit se ga plašimo znajuć,
(da se na ovom važnom mjestu samo pra-
vedan muž dulje održati može) da un-
mjestnici dolaze i odlaze a narodi ostaju.

Imenovanje. Naš zemljak Jerko
Oršić imenovan je bio ovih dana asi-
stentom kod računarskog odjela u Mini-
starstvu financija u Beču. — Čestitamo

Služba sudbenoga sluga raspisana
je na zemaljskom sudu u Trstu. Godišnja
plaća 800 K doklade 240 K i službeno
odjelo. Molitelji koji imadu dokazati po-
znavanje zamaljskih jezika, valja da pred-
lože svoje molbe na predsjedništvo c. kr.
zem. suda u Trstu do 10. novembra o. g.

Saziv carevinskog vieća. Iz Beča
pišu, da se glasa u tamošnjih kršćansko
socijalnih krugovih, da će ministar pred-
sjednik dr. Koerber sazvati carevinsko vieće
polovicom mjeseca novembra o. g. Budu
li se zastupnici poslužili obstrukcijom, da
zaprieče rad carev. vieća, raspustiti će
vlada nakon prvih sjednica vieće, novi
izbori bi se imali obaviti mjeseca jenara
buduće godine.

Sokolski savez. Dne 6. novembra
o. g. obdržavati će sva sokolska društva
Hrvatske, Bosne-Hercegovine, Istre i Dal-
macije veliku osnovateljnu skupštinu na
Sušaku radi ustrojenja „Sokolskog saveza“
iz navedenih zemalja.

Iz kulturnog vieća za Istru. Do-
sadašnji član toga vieća kao odaslanik
zem. odbor u stalnom odboru toga vieća
g. dr. V. Scampicchio dao je ostavku a
na njegovo mjesto imenovao je zem. odbor
g. V. Mračha iz Pazina.

Našim učiteljima. Tko bi od istar-
skih učitelja želio nabaviti za sebe ili
školu „Metodik“ dr. J. Turčica, može je
dobiti kod pisca za jednu krunu (knjižar-
ska cijena 4 K). U toj će knjizi naći učitelji
sve rezultate pedagoške nauke, pri-
mjjenjene na naše prilike, pak si tim
olakšate rad u školi i postignu veći uspjeh.

Svećenici i učitelji. Našim učiteljima i drugim
rodoljubima stavljamo na srce „Hrvatsko
društvo“ za namještanje naučnika u obrt
i trgovinu u Zagrebu. Što je to društvo?

Evj. odgovora. Društvo sakuplja po svim hrvatskim zemljama dječake koji su se voljni posvetiti kojemu zanatu i trgovini i to siromaha i imućnije, pak ih namješta kod raznih obrtnika i trgovaca po svim hrv. pokrajinama.

Koji može platiti neku malenkost, a koji ne može uti se, hrani i odijeva badvava. Tko se sam odjeva i plati putne troškove služi kod gospodara 3 god. ostali pak četiri.

Tko bi želio poslati kojeg sirom. dječaka iz Istre, neka molit kod društva, da mu pošalje „šegrtske prijave“, koje će on izpuniti i uz sk. svjedodžbu i domovnicu poslati Ravnateljstvu društva pod gorjim naslovom. — Dječaci se šalju ili Ravnateljstvu u Zagreb ili na opredjeljeno im mjesto. — Koja hrvatska pokrajina ima potrebu domaćih zanatlija i trgovaca kao tužna Istra?

Po svim gradovima sve sami Talijani a po selima većim dielom isto. Naša djeca će ovako po tri ili četiri godine u Hrvat. ili Slavoniji proboraviti i doći u Istru mladići uzgojeni Hrvat. duhom i onda ćemo imati domaće kovače, stolare, urare i t. d.

Onda se ne će ovdje šepiriti Krojeli, furlani i drugi potepuhi, koji su si siromašnim žuljevima istar. seljaka napunili džepove i zivnu udobno ili ovdje ili su se povratili u gladnu Italiju. Dakle, tko ljubi ovu grudu zemlje u kojoj se je rodio, neka nastoji, da što više naših sirom. dječaka pošalje društvu. Da bi barem iz svakoga sela po jedan otišao u zanat, koliko domaćih zanatlija bi imala Istra do 4 godine. I to će reći nešto za narodnu stvar! Dakle na ne, narodnjubi!

Za „Rodoljub. Prosvjota“ u Istri pripisala: veleuč. gosp. Ivan Kos, giun. ravnatelj iz Pazina 15 knjiga; Joso Burić, pravnik iz Rijeke 39 knjiga; Fran Peršić, župe-upravitelj iz Vodica 11 knjiga; Zorko Klun, župe-upravitelj iz Bresta 10 knjiga; Blaž Posedel, gimnazijalac iz Stuma 7 knjiga; Ivan Funderle, gimnazijalac iz Sluma 8 knjige; Vjekoslav Kraševac, hogo. slov iz Tominja 10 knjiga; Šime Ribarić, trgovac iz Unca u Kranjskoj 5 knjiga i 3 geografske karte; Fran Vidošić, obč. tajnik iz Boljana 3 knjige; Ivan Ribarić-Janko iz Vodica 2 kruna; Mate Ribarić-Stipan iz Vodica 1 kruna.

Svim plemenitim darovateljima najljepša hvala! — Knjige, koje sligoše do sada na dar birane su, ali ne mogu se dati narodu u ruke, budući se većim dielom nevezane. Novčani će se prinosi upotrebiti u tu svrhu.

Kad bi se istarski rodoljubi ugledali u dosadašnje darovatelje, u kratkom bi razmaku oživjele po Istri „Narodne Prosvjete.“ Bile bi to tvrdjave slavenskog obilježja ove zemlje, tvrdjave, u kojima bi bile organizovane naše čete za svaki slučaj.

Istarska akad. omladina. Knjige i novčani prinosi neka se šalju na naslov: Joso Ribarić, stud. agr. — Vodiće u Istri.

Književne vesti.

Knjige „Matice Hrvatske“ od god. 1903. mogu se dobiti kod uprave „Nase Sloge“, tiskara J. Krapotić i dr. u Puli. (Via Sissano-Diana).

Mali debrotvor je najjeftiniji i veoma razširen te obljubljen omladinski list sa slikama. Ove godine nastupa 10. godišće. Cijena mu je samo 60 fl. za čitavu godinu, za poštarinu 20 fl. više. Taj se list odlikuje lepim stivom za djecu pučkih škola, a preporučuje su ga na temelju stručnjačke ocjene kr. zemalj. vlada u Zegrebu, bosanska u Sarajevu i dalmatinska u Zadru za nabavu djeci pučkih škola kao i za nagrade koncem škol. godine.

Naručbe i predplate šalju se vlasniku Fr. Bartošu, ravnaj. učitelju u Zagrebu.

Svoji k svojim!

Skladište pokućtva

goričko-solkanske

STOLARSKÉ ZADRUŽE

(prije Anton Cernigoj)

TRST

Via di Piazza vecchia 1, polak crkve Sv. Petra.

Tvornica sa strojevnim obratom.

Pokućtvo izradjuje se samo u peći izsušenim drvom.

Konkurencija izključena. — Za solidnost se jamči.

Prodaje se također uz mjesečnu odplatu.

Zastupstvo u Trstu, Splitu i Aleksandriji.

Ilustrovani cienici se šalju na zahtjev.

Oglas.

Podpisani častli se ovime javiti gg. poduzetnikom gradnje i slavnom občinstvu, da ima na raspolaganje svakovrstinog sa-ljiž, škaltina, bankina, kapnica (grandalij) itd., sve iz najboljeg crvenkastog i bijelčastog mramor-kameua uz sliedeće cijene:

I. Saliž u debijini od 8—12 cm učinjen sa čeljem za postavu na mjesto po m² K 5.—

II. Isto učinjen sa püntom po m² K 4.40.

III. Kapnice (grandalij) za krovove po metru K 1.—

VI. Škalini i bankini pako po pogodbi i to sve franko na postaju Pazin.

Pobljže informacije koli pismene toli ustmene daje podpisani sam.

Lindar. selo Lovrinčić.

Anton Lovrinčić pok. Josipa.

Javna zahvala.

Duboko ganuti radi tolikih dokaza prijateljstva i sućuvstva, koje su primili prigodom smrti i pogreba nezaboravne sestre

MARIJE

zahvaljuju se podpisani najsrdačnije rodbini, prijateljem, susjedom i znancem, koji saučestvovali su u njihovoj teškoj žalosti.

Bog platio stotruko svima!

U Trstu, 8. oktobra 1904.

M. Mandić, Dr. F. Mandić.

Pčelno - voštene svieće

po kilog. K 4.90, u svakoj težini i duljini, iz pravoga, garantirano pčelnoga voska.

Ukrasne svieće iz gori imonovanog voska, ukrašeno u reliefa sa zlatom, voštenim cvietem itd.	kg. po K 6.—	Vošteni ovitki, bijeli i bojadisani . . .	kg. po K 4.90
Isto ukrašeno s odjeljivim cvieticama	6.—	Svieće za božićno drvo u 6 bojah . . .	8.—
Tamjan lagrima, najslabji	2.40	Svieće i tarče. I. amstr. sastav . . .	4.40
grauis	2.—	II. talijanski sastav	3.—
Svieće za pogrebe po vrlo nizakj cijeni. — Za pravi, čistii vosak jamčim sa 2000 kruna. Gersheimovi stienji (litij) i stakla za vječnu luč. — Isto tako masla ptiomca (stolaj) i navadni, uz vrlo nizke cijene.	1.20	Vošeno platno za oltare, metar . . .	2.40

Preporučam se prečastnom svećenstvu, p. n. občinstvu najpoznatije, J. KOPAC, vošćarica u Gerlic.

Antun Klement

krojački majstor.

Foro — Pula — Foro

Ovih dana prispjelo je raznog sukna za jesenska i zimska muška odijela.

Preporuča se najuljudnije, p. n. občinstvu za cienjene naručbe.

Visokom kr. zem. vladom proglašena liekovitom vodom rudnicom

APATOVAČKA KISELICA

naravna alkalicko-muriatitna-litijiska kiselica, vrlo bogata ugljičnom kiselinom

izvrstno i poput kristala čisto stolno piće.

Glasoviti liečnici anketoriti preporučuju ovu kiselicu s najboljim uspjehom kod svih bolesti probavnih organa i grkljana proti ulozima i reumi, kod želudacnog, plućnog, srčanog i svih drugih katara, proti hemeroidima (štalnoj žilji), kod boli bubrega, mjehura, kamovca, šćerenoj bolesti, zrnatih i netekih jetara, žgaravice i mnogih drugih bolesti. Prakušano izvrstno i neopadljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženakih bolesti.

Analizirane ju prof. dr. E. Ludwig, c. kr. dvorski savjetnik i kr. prof. dr. S. Bošnjaković.

Nagrađjena na mnogim velikim strukovnim izložbama sa 15 zlatnih medalja.

„Upraviteljstvo vrela Apatovačke kiselice“

ZAGREB, Illica broj 17.

Dobiva se u svim liekarnama, trgovinama mlirodija, restauracijama i gostionama.

Istarska Posujilnica u Puli.

Prima zadrugare, koji uplaćuju zadrugnih dielova jedan ili više po kruna 20.

Prima novac na štednju od svakoga, ako i nije član istoga 4 1/2% zamata čisto bez ikakvog odbitka.

Vraća na štednju uložene iznose do 100 K bez predhodnog oduzaka, iznose do 400 K uz otkaz od 3 dana, iznose do 1000 K uz otkaz od 14 dana a tako i veće iznose od 9—12 prije puđne ustanovio veći ili manji rok za otkaz.

Zajmове (posude) daje samo zadrugarom, i to na hipoteku ili na mjenice i zadužnice uz garanciju.

Uredovni sati svaki dan od 9—12 sat. pr. p. i 3—7 sati po podne; u nedjelju i blagdane osim julija i augusta mjeseca od 9—12 prije puđne.

Društvena pisarna i blagajna nalazi se u Via Giulia br. 5, prizemno lijevo, gdje se dobivaju pobljže informacije.

Ravnateljstvo.